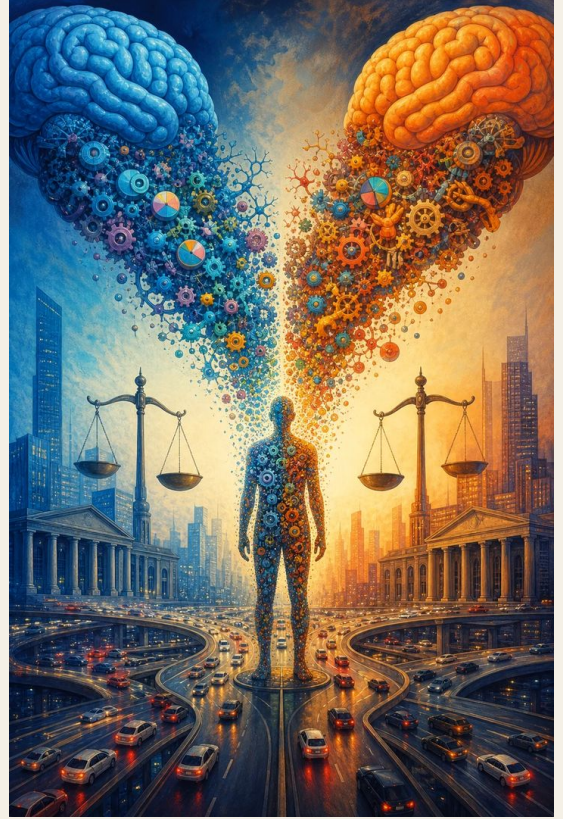

MICHAEL S. GAZZANIGA

Zihin Bilinci (Who's in Charge?)

29 sayfalık görselleştirilmiş geniş özet

16 özgün bölüm gravürü · Gündelik örnekler

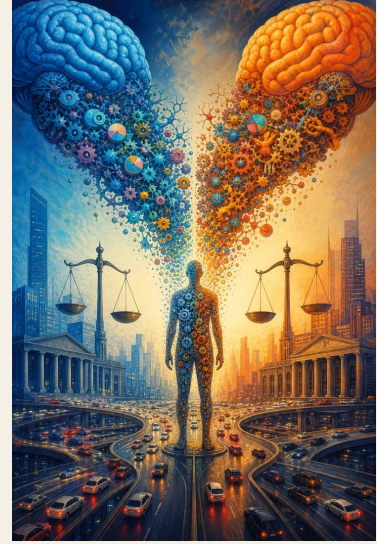
Ana fikirler · Eleştiriler · Akılda kalan sahneler

Özgün eserin yerini tutmayan açıklamalı okuma rehberi

OKUMAYA BAŞLAMADAN ÖNCE

Bu rehberin pusulası

Eliniz sıcak bardağa uzanırken kaslar, görme ve hafıza siz daha 'şimdi tutuyorum' demeden çalışmaya başlar. Gazzaniga bu otomatik orkestranın içinde şef sandığımız benliğin ne yaptığını ve hukukun neden yine kişiye seslendiğini araştırır.

Bu kitap nasıl okunmalı?

Beynin binlerce otomatik parçası arasında tek bir kumanda merkezi yoksa neden kendimizi bir bütün hissederiz ve sorumluluk nerede başlar sorusuna canlı deneylerle yaklaşan sinirbilim yolculuğu.

Kitap beynin nedensel işleyişini inkâr etmez; fakat tek nöron düzeyinden insan ilişkisi ve hukuk düzeyine doğrudan sıçramaya karşı çıkar. 'Beynim yaptı' cümlesinin neden her zaman sorumluluğu bitirmediğini adım adım gösterir.

Bu rehber, Michael S. Gazzaniga tarafından kurulan düşünce yolunu gündelik sahneler, tarihsel bağlam, güçlü örnekler ve önemli itirazlarla birlikte izler. Amaç sınav notu çıkarmak değil, kitabın okurun bakışını tam olarak nerede değiştirdiğini görünür kılmaktır.

KULLANIM ÖNERİSİ

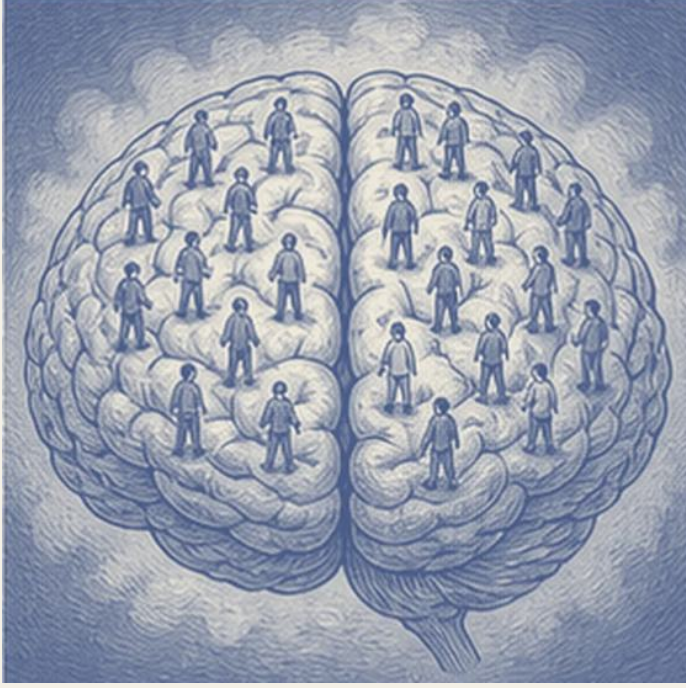
Bir oturuşta bitirmek zorunda değilsiniz; her gravür bir sonraki durak için hafıza kancasıdır.

YOL HARİTASI

21 durakta kitabın bütünü

01	Bu kitap nasıl okunmalı?	12	Beyin mahkemeye girdiğinde
02	Kafamızda tek patron yok	13	Ergen beyni ve gelişen sorumluluk
03	Bölünmüş beyin deneyinin kapısı	14	Beynim yaptı savunmasının sınırı
04	Sol yarımkürenin yorumcusu	15	Ceza intikam mı, davranış düzeni mi?
05	Bilinç sonradan gelen haber bülteni mi?	16	Kendimizi anlatan hikâyeler
06	Hazırlık sinyali özgürlüğü bitirir mi?	17	Özgürlük bir hayalet değil beceri
07	Nedensellik ile sorumluluk	18	Kitabın en kolay yanlış anlaşılacağı yer
08	Ortaya çıkış: suyun ıslaklığı gibi	19	Kitap hakkında süren tartışma
09	Aşağıdan yukarı, yukarıdan aşağı kısıt	20	Bugünkü hayata taşınan üç soru
10	Sosyal beyin neden büyüdü?	21	Bir cümlede kitabın özü
11	Ahlak tek bir beyin bölgesi değildir		

Kafamızda tek patron yok

Beyin tek merkezden emir alan fabrika değil, farklı işlerde uzmanlaşmış ağların paralel çalıştığı bir sistemdir. Görme, hareket, dil ve duygu çoğu zaman bilinçli kurul toplantısı beklemez. Yazarın asıl hamlesi, tanıdık görünen bu olayı başka bir merceğin altına koymaktır; mesele tek bir örnek değil, örnekleri birbirine bağlayan düzendir.

Kalabalık mutfakta biri ekmek keser, biri çorbayı karıştırır, biri masayı kurar; tek tek işler eşzamanlı yürür ve yemek bütün görünür.

Modülerlik parçaların tamamen bağımsız olduğu anlamına gelmez. Ağlar sürekli bilgi paylaşır ve görevler geniş devreler kullanır. Ayrıca sonraki araştırmaların ve farklı deneyimlerin eklediği ayrıntılar vardır. Klasik bir eseri canlı tutan şey, ona itiraz edilebilmesi ve yine de iyi sorular bırakabilmesidir.

Bir beceriyi tek bir 'merkez'e bağlayan haberde hangi ağların birlikte çalıştığını arayın.

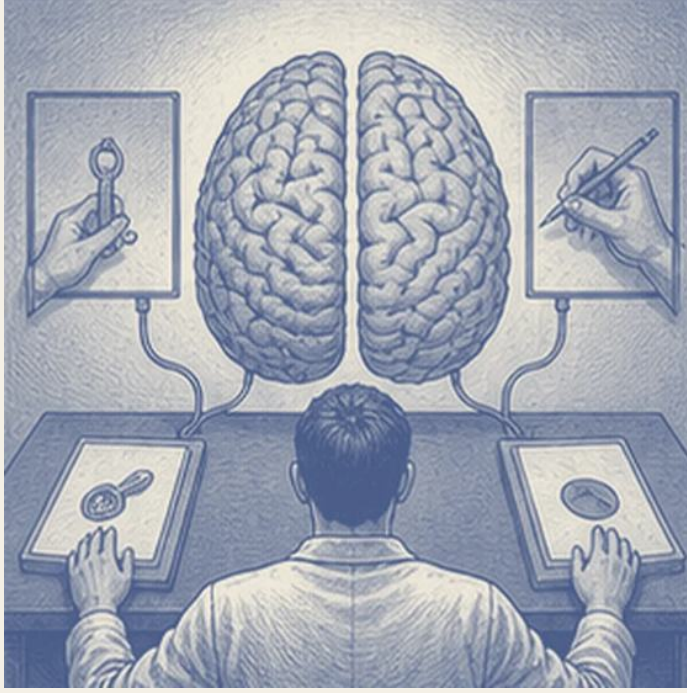
Kafamızda tek patron yok — devam

Bu durağı biraz daha yakından düşündüğümüzde, “Kafamızda tek patron yok” başlığının yalnız kendi örneğini değil Zihin Bilinci (Who's in Charge?) boyunca yinelenen ana soruyu da taşıdığı görülür. İlk sahnede anlatılan durum ile bölümün sonunda açılan güncel sorun yan yana konduğunda, neden tek bir kişiyi suçlamanın ya da tek bir kurala sığınmanın yetersiz kaldığı anlaşılır. Burada önemli olan ayrıntıları çoğaltmak değil, hangi ayrıntının sonucu gerçekten değiştirdiğini fark etmektir. Böyle okunduğunda kavram, soyut bir tanım olmaktan çıkar ve karşılaştığımız yeni bir durumda kendi başımıza sınayabileceğimiz canlı bir düşünme aracına dönüşür.

BİRİNCİ KISIM · DENEY

03. DURAK

Bölünmüş beyin deneyinin kapısı

Ağır epilepsi tedavisinde iki yarımküre arasındaki bağlantı kesilen bazı hastalar, beynin birlik duygusunun nasıl kurulduğunu gösterdi. Görsel bilgi yalnız bir yarımküreye verildiğinde cevap biçimi değişebildi. Bu fikir ilk bakışta kuru bir tanım gibi durabilir, fakat kitabın geri kalanında hangi ayrıntıları görüp hangilerini kaçıracağımızı belirleyen anahtar tam da budur.

Sol görme alanına gösterilen kaşığı kişi adlandıramayabilir ama sol eliyle doğru nesneyi seçebilir; bilgi vardır, dil yoluna ulaşmamıştır.

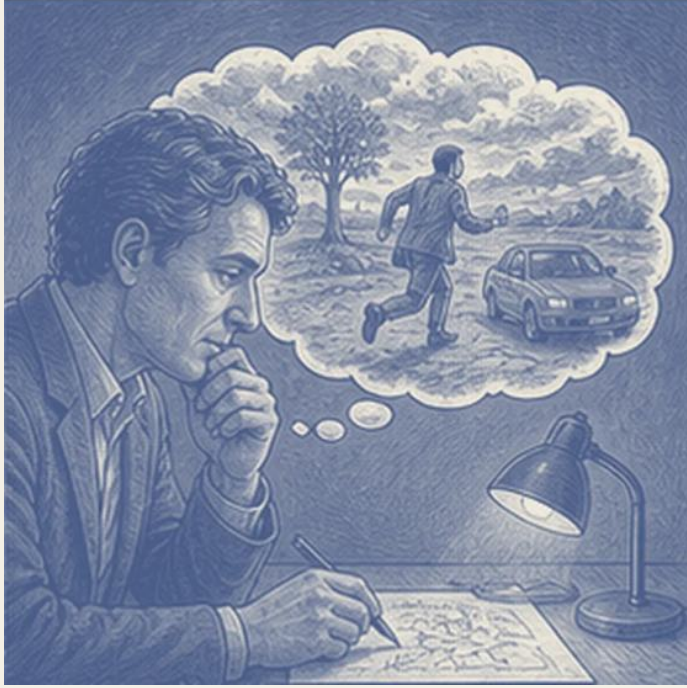
Bu hastalar günlük hayatta iki ayrı kişi gibi yaşamaz. Deney koşulu olağan bağlantıların hassas biçimde ayrıldığı özel bir penceredir. Okurun dikkat etmesi gereken yer tam burasıdır: açıklayıcı bir benzetme ile gerçek dünyanın bütün karmaşıklığı aynı şey değildir.

Bir testte 'bilmiyor' sonucuna varmadan önce bilginin hangi cevap kanalına erişebildiğini sorun.

Bölünmüş beyin deneyinin kapısı — devam

Aynı bağlantıya başka bir açıdan bakarsak, “Bölünmüş beyin deneyinin kapısı” başlığının yalnız kendi örneğini değil Zihin Bilinci (Who's in Charge?) boyunca yinelenen ana soruyu da taşıdığı görülür. İlk sahnede anlatılan durum ile bölümün sonunda açılan güncel sorun yan yana konduğunda, neden tek bir kişiyi suçlamanın ya da tek bir kurala sığınmanın yetersiz kaldığı anlaşılır. Burada önemli olan ayrıntıları çoğaltmak değil, hangi ayrıntının sonucu gerçekten değiştirdiğini fark etmektir. Böyle okunduğunda kavram, soyut bir tanım olmaktan çıkar ve karşılaştığımız yeni bir durumda kendi başımıza sınayabileceğimiz canlı bir düşünme aracına dönüşür.

Sol yarımkürenin yorumcusu

Gazzaniga sol yarımküredeki yorumcu sistemin dağınık davranışlara hızla anlamlı bir hikâye kurduğunu söyler. Beyin çoğu zaman gerçek nedeni bilmeden tutarlı açıklama üretir. Burada ileri sürülen şey değişmez bir doğa yasası değil, olayların çoğu zaman neden beklediğimizden farklı geliştiğini açıklayan bir düşünme aracıdır.

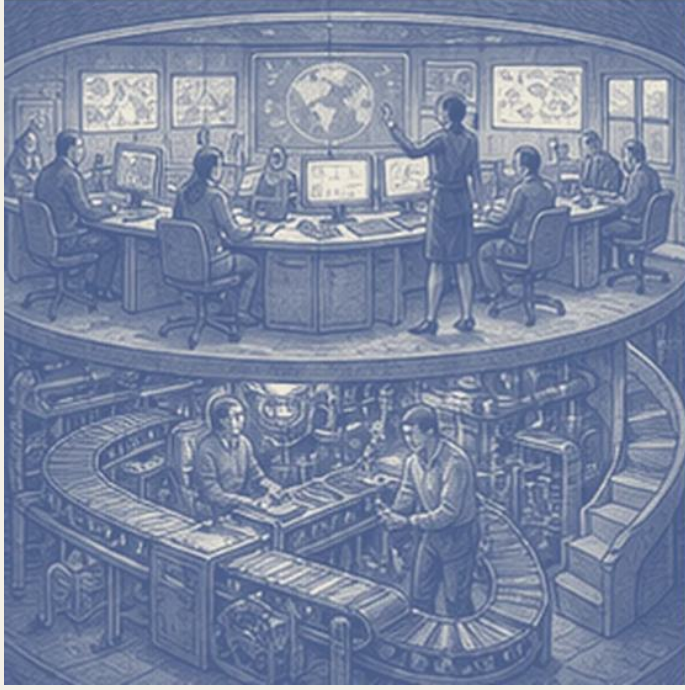
Deneyde bir yarımküre 'yürü' komutu alınca kişi kalkar; neden sorulunca 'su almaya gidiyorum' gibi makul ama sonradan kurulmuş cevap verebilir.

Yorumcu tek bir anatomik düğme değildir ve her yanlış açıklama aynı mekanizmayla doğmaz. Karşı örnekler özellikle değerlidir; çünkü hangi koşulun eksik olduğunu gösterir ve iddiayı kaba genellemeden daha hassas bir açıklamaya taşır.

Bir kararınızın nedenini anlatırken açıklamanın olaydan sonra kurulmuş olabileceğine pay bırakın.

Örneğin arkasındaki mekanizmayı yavaşlattığımızda, “Sol yarımkürenin yorumcusu” başlığının yalnız kendi örneğini değil Zihin Bilinci (Who's in Charge?) boyunca yinelenen ana soruyu da taşıdığı görülür. İlk sahnede anlatılan durum ile bölümün sonunda açılan güncel sorun yan yana konduğunda, neden tek bir kişiyi suçlamanın ya da tek bir kurala sığınmanın yetersiz kaldığı anlaşılır. Burada önemli olan ayrıntıları çoğaltmak değil, hangi ayrıntının sonucu gerçekten değiştirdiğini fark etmektir. Böyle okunduğunda kavram, soyut bir tanım olmaktan çıkar ve karşılaştığımız yeni bir durumda kendi başımıza sınayabileceğimiz canlı bir düşünme aracına dönüşür.

Bilinç sonradan gelen haber bülteni mi?

Birçok algı ve hareket hazırlığı bilinçten önce başlar. Bilinç bütün ayrıntıları yönetmekten çok önemli sonuçları bir araya getirip öğrenme ve sosyal paylaşım için görünür kılabilir. Bölümün gücü, büyük iddiayı gündelik hayatın içine indirmesinde yatar: görünmez kabul ettiğimiz ilişki görünür olunca eski açıklama artık yetmez.

Araba sürmeyi öğrenen kişi her pedalı düşünür; deneyimli sürücü konuşurken bile şeritte kalır ve tehlike çıkınca dikkat geri gelir.

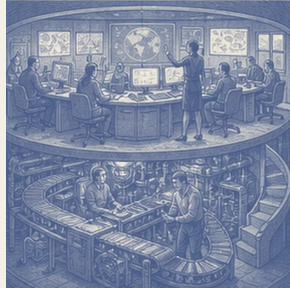
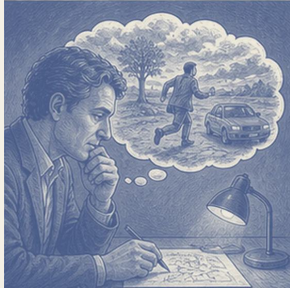
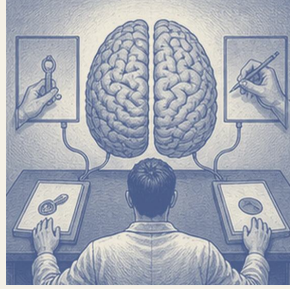
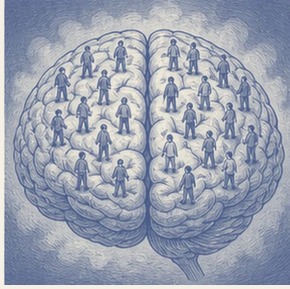
Otomatik süreçler bilincin gereksiz olduğunu kanıtlamaz. Yeni durum, uzun plan ve hata düzeltme bilinçli değerlendirme isteyebilir. Yazarın dili zaman zaman kesin görünse de okurun burada olasılık, bağlam ve karşı örnek payını açık tutması gerekir; aksi halde açıklama yeni bir dogmaya dönüşür.

Bir alışkanlığın ne zaman otomatikleştiğini ve hangi durumda bilinçli denetime döndüğünü gözleyin.

Kitabın bu bölümünü gündelik karara çevirdiğimizde, “Bilinç sonradan gelen haber bülteni mi?” başlığının yalnız kendi örneğini değil Zihin Bilinci (Who's in Charge?) boyunca yinelenen ana soruyu da taşıdığı görülür. İlk sahnede anlatılan durum ile bölümün sonunda açılan güncel sorun yan yana konduğunda, neden tek bir kişiyi suçlamanın ya da tek bir kurala sığınmanın yetersiz kaldığı anlaşılır. Burada önemli olan ayrıntıları çoğaltmak değil, hangi ayrıntının sonucu gerçekten değiştirdiğini fark etmektir. Böyle okunduğunda kavram, soyut bir tanım olmaktan çıkar ve karşılaştığımız yeni bir durumda kendi başımıza sınayabileceğimiz canlı bir düşünme aracına dönüşür.

OKUMA EŞİĞİ 1 / 3

İlk bağlantılar artık görünür

GERİDE KALAN DÖRT DURAK

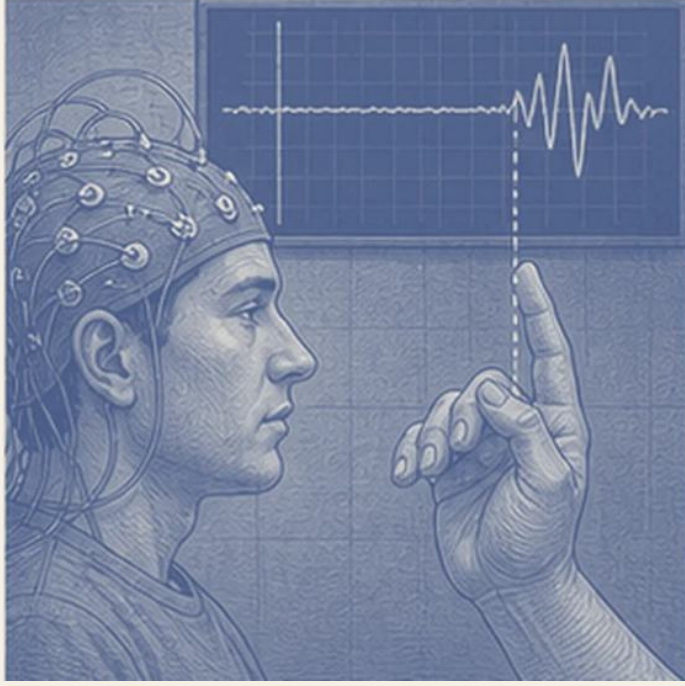
- Kafamızda tek patron yok
- Bölünmüş beyin deneyinin kapısı
- Sol yarımkürenin yorumcusu
- Bilinç sonradan gelen haber bülteni mi?

SIRADAKİ DÖRT DURAK

- Hazırlık sinyali özgürlüğü bitirir mi?
- Nedensellik ile sorumluluk
- Ortaya çıkış: suyun ıslaklığı gibi
- Aşağıdan yukarı, yukarıdan aşağı kısıt

Bağlantı sorusu: “Kafamızda tek patron yok” ile “Bilinç sonradan gelen haber bülteni mi?” arasında hangi düşünce yolu kuruluyor? Bir sonraki durak olan “Hazırlık sinyali özgürlüğü bitirir mi?” bu yolu nasıl değiştirebilir?

Hazırlık sinyali özgürlüğü bitirir mi?

Basit parmak hareketinden önce beyinde hazırlık etkinliği görülmesi, bütün hayat kararlarının bilinçsizce bitirildiğini göstermez. 'Ben' beyinden ayrı seyirci değil bu uzun süreçlerin bütünüdür. Bu ayrımı korumak önemlidir; çünkü iki kavram birbirine karıştığında yazarın kanıtı kolayca slogana, hatta tam tersine çevrilebilir.

Düğmeye hangi anda basacağını seçmek saniyelik görevdir; evlenme veya taşınma kararı aylarca anı, konuşma ve vazgeçme içerir.

Laboratuvar görevi ile gerçek karar arasındaki fark özgür irade sorununu çözmez, yalnız aşırı genellemeyi sınırlar. Bu eleştiri, yazarın ana düşüncesini çöpe atmak yerine ölçüsünü belirler. Ölçüsü bilinen fikir, hayranlık uyandıran ama belirsiz bir slogandan daha kullanışlıdır.

Bir sinirbilim haberinde ölçülen eylemin gerçek hayattaki kararınıza ne kadar benzediğini kontrol edin.

Buradaki gerilimi akılda tutmanın bir yolu da, “Hazırlık sinyali özgürlüğü bitirir mi?” başlığının yalnız kendi örneğini değil Zihin Bilinci (Who's in Charge?) boyunca yinelenen ana soruyu da taşıdığı görülür. İlk sahnede anlatılan durum ile bölümün sonunda açılan güncel sorun yan yana konduğunda, neden tek bir kişiyi suçlamanın ya da tek bir kurala sığınmanın yetersiz kaldığı anlaşılır. Burada önemli olan ayrıntıları çoğaltmak değil, hangi ayrıntının sonucu gerçekten değiştirdiğini fark etmektir. Böyle okunduğunda kavram, soyut bir tanım olmaktan çıkar ve karşılaştığımız yeni bir durumda kendi başımıza sınayabileceğimiz canlı bir düşünme aracına dönüşür.

Nedensellik ile sorumluluk

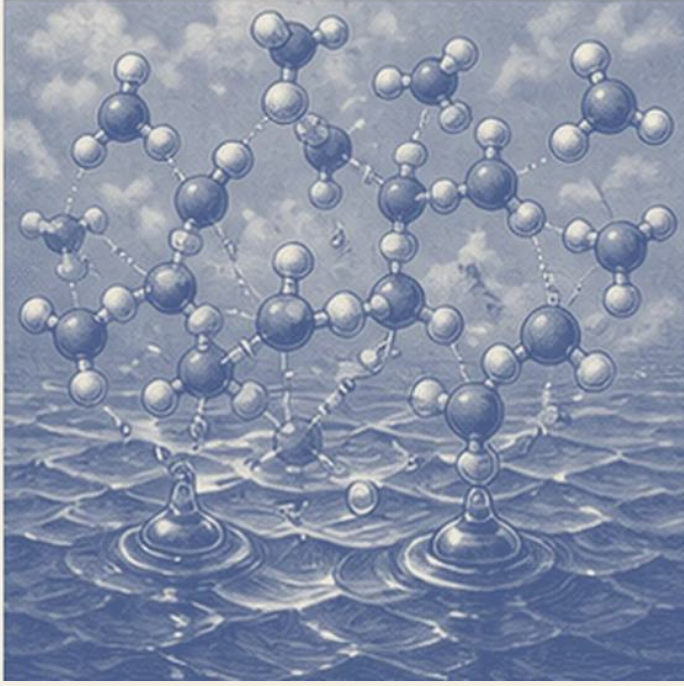
Davranışın beyinde nedeni olması kişinin sorumsuz olduğu anlamına gelmez; her insan davranışının beyinde karşılığı vardır. Sorumluluk, kuralları anlayan insanların birbirine cevap verdiği sosyal düzeyde doğar. Kitap bu noktada okuru uzaktan seyreden biri olmaktan çıkarır ve kendi alışkanlıklarının da aynı düzenin içinde bulunduğunu fark etmeye çağırır.

Trafik akışı tek otomobil motorunda bulunmaz; birçok sürücünün etkileşiminden çıkar. Yine de kırmızı ışığı geçen sürücüye kural uygulanır.

Beyin hastalığı veya ağır baskı kapasiteyi gerçekten azaltabilir. Sosyal düzey, biyolojik kanıt görmezden gelmemelidir. Bu noktada yazarın betimlediği durumla savunduğu değer birbirinden ayrılmalıdır. Bir şeyin nasıl işlediğini göstermek, onun böyle işlemesi gerektiğini söylemek değildir.

Sorumlulukta nedeni değil kişinin kuralı anlama ve davranışını ayarlama kapasitesini tartın.

Ortaya çıkış: suyun ıslaklığı gibi

Üst düzey özellikler alt parçalarından doğar ama tek parçanın içinde bulunmaz. Gazzaniga zihin ve toplumsal kuralı karmaşık sistemlerin ortaya çıkan özellikleri olarak düşünür. Savın ilginç tarafı yalnız ne söylediği değildir; doğruysa hangi eski açıklamayı bırakmamız ve hangi yeni soruyu sormamız gerektiğini de değiştirir.

Tek su molekülü 'ıslak' değildir; çok sayıda molekül bir araya gelince ıslaklık ortaya çıkar ve akışın kendi yasaları anlamlı olur.

Ortaya çıkış bilinmeyene sihirli etiket yapıştırmamalıdır. Alt ve üst düzey arasındaki mekanizma araştırılmalıdır. Bu sınır, kitabı değersizleştirmez. Tersine, güçlü bir fikri her kapıyı açan sihirli anahtar olmaktan kurtarıp gerçekten işe yaradığı kapılarda kullanmamızı sağlar.

Bir olayı açıklarken parça düzeyi ile sistem düzeyinin farklı sorularına ayrı cevap arayın.

Aşağıdan yukarı, yukarıdan aşağı kısıt

Nöronlar davranışı mümkün kılar; toplumsal kurallar da beynin seçeneklerini ve öğrenmesini şekillendirir. Trafik örneğinde arabalar akışı oluşturur, oluşan trafik her arabanın hızını kısıtlar. Bu nedenle bölüm, tek başına ezberlenecek sonuç değil, sonraki örnekleri taşıyan bir köprü gibi okunmalıdır.

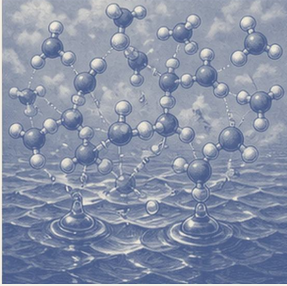
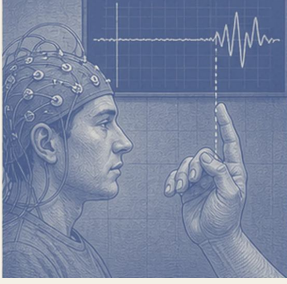
Sessiz kütüphane kuralı fiziksel olarak ağzı kapatmaz ama kişinin sesini, beklentisini ve zamanla alışkanlığını değiştirir.

Üst düzey kuralın etkisi de beyin ve beden üzerinden gerçekleşir; ayrı bir gizemli güç değildir. Kitabın yazıldığı tarih, kullanılan dil ve seçilen örnekler de merceğin kenarını oluşturur. Görüntü güçlü olabilir ama bütün dünyayı tek başına kapsamaz.

Bir alışkanlığınızın kişisel tercihten mi, çevrenin kurduğu seçeneklerden mi beslendiğini ayırın.

OKUMA EŞİĞİ 2 / 3

Ayrıntılardan büyük resme

GERİDE KALAN DÖRT DURAK

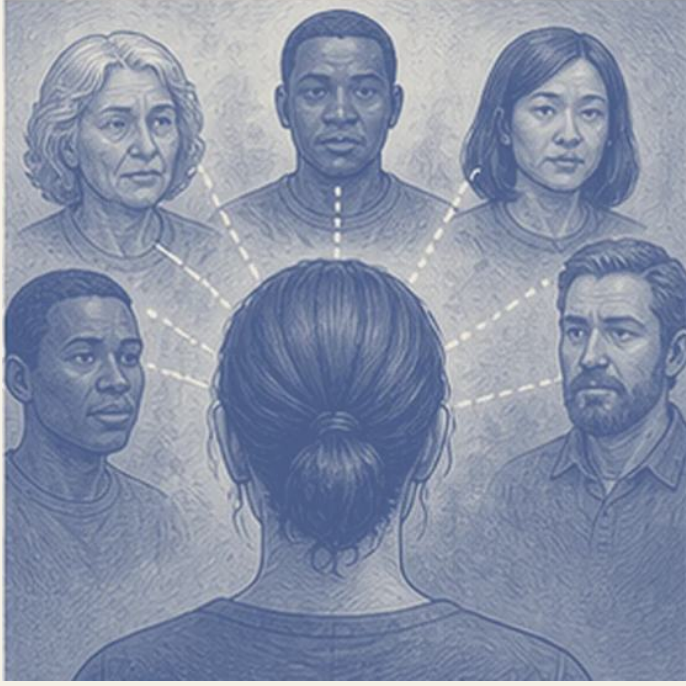
- Hazırlık sinyali özgürlüğü bitirir mi?
- Nedensellik ile sorumluluk
- Ortaya çıkış: suyun ıslaklığı gibi
- Aşağıdan yukarı, yukarıdan aşağı kısıt

SIRADAKİ DÖRT DURAK

- Sosyal beyin neden büyüdü?
- Ahlak tek bir beyin bölgesi değildir
- Beyin mahkemeye girdiğinde
- Ergen beyni ve gelişen sorumluluk

Bağlantı sorusu: “Hazırlık sinyali özgürlüğü bitirir mi?” ile “Aşağıdan yukarı, yukarıdan aşağı kısıt” arasında hangi düşünce yolu kuruluyor? Bir sonraki durak olan “Sosyal beyin neden büyüdü?” bu yolu nasıl değiştirebilir?

Sosyal beyin neden büyüdü?

İnsan zihni yalnız nesne çözmek için değil niyet, güven, hile ve işbirliği yönetmek için biçimlendi. Başkasının ne bildiğini tahmin etmek günlük hayatın görünmez hesap makinesidir. Yazarın asıl hamlesi, tanıdık görünen bu olayı başka bir merceğin altına koymaktır; mesele tek bir örnek değil, örnekleri birbirine bağlayan düzendir.

Toplantıda aynı cümle patron söyleyince başka, arkadaş söyleyince başka anlaşılır; beyin sözcük kadar ilişki haritasını okur.

Sosyal açıklama insan zihninin alet ve çevreyle ilişkisini dışlamaz. Birden çok seçim baskısı birlikte çalışmıştır. Ayrıca sonraki araştırmaların ve farklı deneyimlerin eklediği ayrıntılar vardır. Klasik bir eseri canlı tutan şey, ona itiraz edilebilmesi ve yine de iyi sorular bırakabilmesidir.

Bir yanlış anlaşılma cümlelerin içeriği kadar tarafların birbirine dair varsayımını da sorun.

Ahlak tek bir beyin bölgesi değildir

Ahlaki karar duygu, zarar algısı, kural bilgisi, empati ve gelecek hesabının birleşimidir. Tek renkli beyin görüntüsünde parlayan bölge 'vicdan merkezi' diye okunamaz. Bu fikir ilk bakışta kuru bir tanım gibi durabilir, fakat kitabın geri kalanında hangi ayrıntıları görüp hangilerini kaçıracağımızı belirleyen anahtar tam da budur.

Yerde cüzdan bulan kişi sahibinin kaygısını hayal eder, kurala uyar, kamerayı düşünür ve kendi kimliğiyle ilgili karar verir.

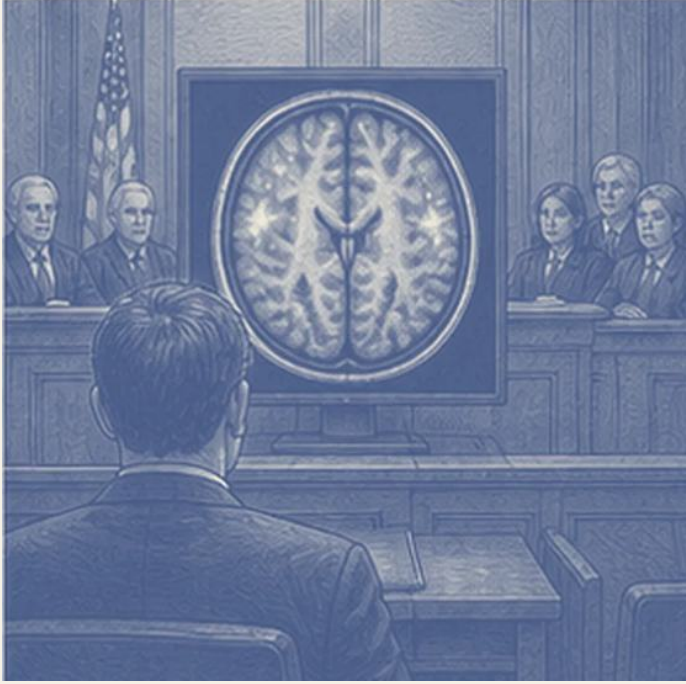
Beyin görüntüleme grup ortalamasıdır; bireyin niyetini tek taramadan kesin okumak mümkün değildir. Okurun dikkat etmesi gereken yer tam burasıdır: açıklayıcı bir benzetme ile gerçek dünyanın bütün karmaşıklığı aynı şey değildir.

Bir ahlak haberinde parlayan bölgenin tek başına hangi davranışı kanıtlamadığını sorun.

BEŞİNCİ KISIM · HUKUK

12. DURAK

Beyin mahkemeye girdiğinde

Sinirbilim sanığın kapasitesi, hastalığı veya gelişimi hakkında değerli bilgi verebilir; fakat suçluluk ve ceza ölçüsünü tek başına belirleyemez. Hukuk toplumsal amaç ve norm taşır. Burada ileri sürülen şey değişmez bir doğa yasası değil, olayların çoğu zaman neden beklediğimizden farklı geliştiğini açıklayan bir düşünme aracıdır.

Tümör dürtü denetimini bozmuşsa bu önemli kanıttır; yine de tehlikeyi azaltma, tedavi ve mağdur hakkı konusunda hukuk karar verir.

Renkli tarama görüntüsü jüriyi gerçek kanıt gücünden fazla etkileyebilir. Uzman belirsizliği açıkça anlatmalıdır. Karşı örnekler özellikle değerlidir; çünkü hangi koşulun eksik olduğunu gösterir ve iddiayı kaba genellemeden daha hassas bir açıklamaya taşır.

Biyolojik açıklamanın hukuki sorunun hangi kısmına gerçekten cevap verdiğini ayırın.

Ergen beyni ve gelişen sorumluluk

Ön beyin ağları ve dürtü denetimi gençlik boyunca gelişir; bu bilgi çocuk ile yetişkini aynı sorumluluk ölçeğine koymamayı destekler. Yine de yaş tek başına kişisel kapasiteyi belirlemez. Bölümün gücü, büyük iddiayı gündelik hayatın içine indirmesinde yatar: görünmez kabul ettiğimiz ilişki görünür olunca eski açıklama artık yetmez.

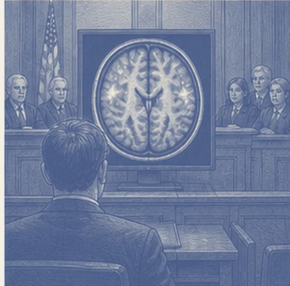
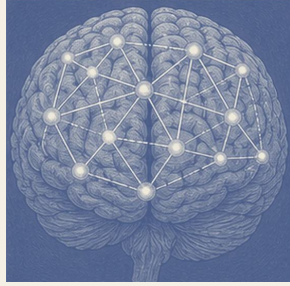
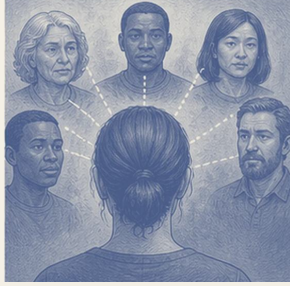
On altı yaşındaki genç arkadaş baskısıyla anlık risk alabilir; aynı kişi planlı bir işte şaşırtıcı olgunluk gösterebilir.

Beyin gelişimi kesin bir yetişkinlik günü vermez. Hukuk pratik sınırlar koyarken bireysel değerlendirme de gerekir. Yazarın dili zaman zaman kesin görünse de okurun burada olasılık, bağlam ve karşı örnek payını açık tutması gerekir; aksi halde açıklama yeni bir dogmaya dönüşür.

Genç davranışını yalnız kötü karakter diye değil gelişim ve çevre baskısıyla birlikte değerlendirin.

OKUMA EŞİĞİ 3 / 3

Son sorulara yaklaşırken

GERİDE KALAN DÖRT DURAK

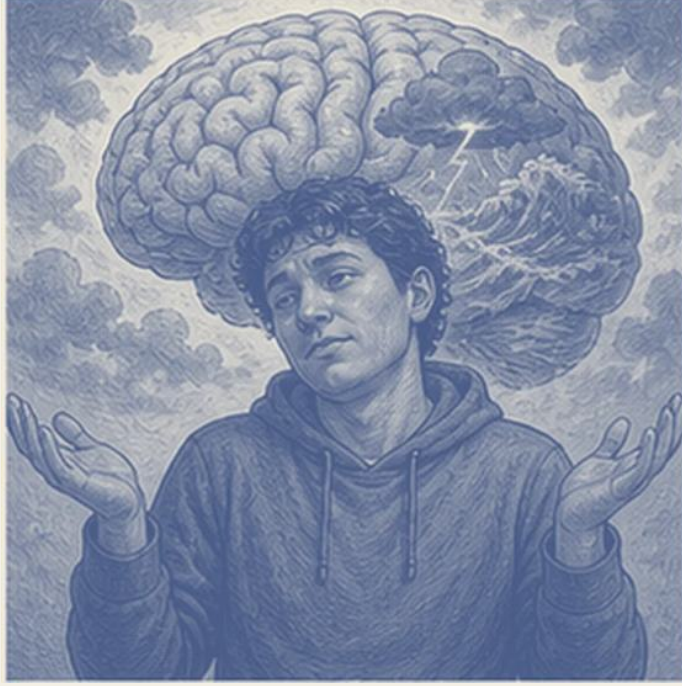
- Sosyal beyin neden büyüdü?
- Ahlak tek bir beyin bölgesi değildir
- Beyin mahkemeye girdiğinde
- Ergen beyni ve gelişen sorumluluk

SIRADAKİ DÖRT DURAK

- Beynim yaptı savunmasının sınırı
- Ceza intikam mı, davranış düzeni mi?
- Kendimizi anlatan hikâyeler
- Özgürlük bir hayalet değil beceri

Bağlantı sorusu: “Sosyal beyin neden büyüdü?” ile “Ergen beyni ve gelişen sorumluluk” arasında hangi düşünce yolu kuruluyor? Bir sonraki durak olan “Beynim yaptı savunmasının sınırı” bu yolu nasıl değiştirebilir?

Beynim yaptı savunmasının sınırı

Her eylemi beyin yaptığı için bu cümle olağan sorumluluğu ortadan kaldırırsa hiç kimse sorumlu kalmaz. Anlamalı soru beynin davranışı olağan kapasiteyi ciddi biçimde bozan özel bir durumda üretip üretmediğidir. Bu ayrımı korumak önemlidir; çünkü iki kavram birbirine karıştığında yazarın kanıtı kolayca slogana, hatta tam tersine çevrilebilir.

'Elim kırdı' demek bardağın neden düştüğünü anlatmaz; istemsiz nöbet mi, dikkatsizlik mi, öfke mi olduğunu bilmek gerekir.

Ahlaki kınama ile bilimsel açıklama birbirine düşman değildir. Açıklama daha adil müdahale seçmeye yardım eder. Bu eleştiri, yazarın ana düşüncesini çöpe atmak yerine ölçüsünü belirler. Ölçüsü bilinen fikir, hayranlık uyandıran ama belirsiz bir slogandan daha kullanışlıdır.

Bir mazeretin herkese uygulanınca kuralı anlamsızlaştırıp anlamsızlaştırmadığını sınayın.

Ceza intikam mı, davranış düzeni mi?

Gazzaniga sorumluluğu insan etkileşiminin kuralı olarak gördüğü için cezayı metafizik öçten çok caydırma, koruma ve rehabilitasyon açısından düşünmeye açar. Kitap bu noktada okuru uzaktan seyreden biri olmaktan çıkarır ve kendi alışkanlıklarının da aynı düzenin içinde bulunduğunu fark etmeye çağırır.

Arızalı makineye kızmak işe yaramaz ama insan uyarı ve sonuçtan öğrenebilir; kurum da hatayı azaltacak düzen kurabilir.

Caydırma tek amaç olursa masumun cezalandırılması gibi adaletsiz sonuçlar doğabilir. Hak ve orantı korunmalıdır. Bu noktada yazarın betimlediği durumla savunduğu değer birbirinden ayrılmalıdır. Bir şeyin nasıl işlediğini göstermek, onun böyle işlemesi gerektiğini söylemek değildir.

Bir yaptırımın öfkeyi boşaltmak dışında hangi davranış değişimini hedeflediğini sorun.

Kendimizi anlatan hikâyeler

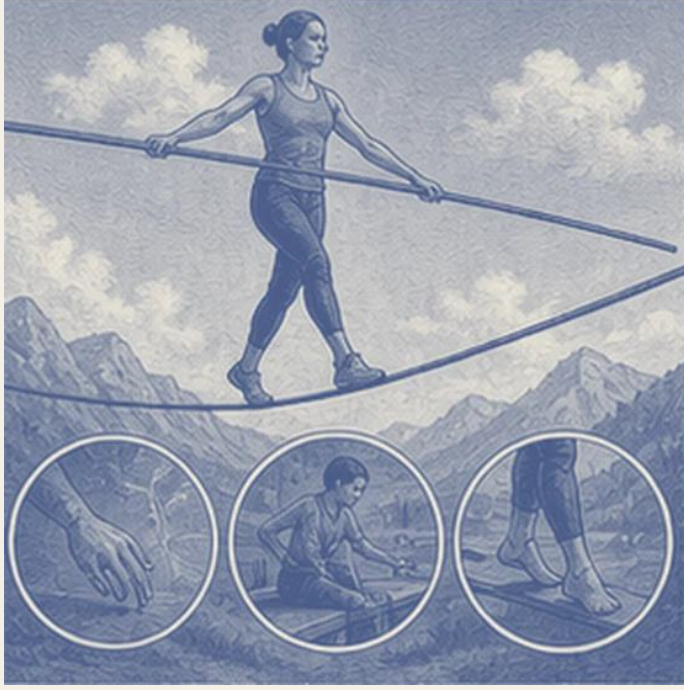
Yorumcu sistem dağınık anıları ve eylemleri sürekli bir kimlik öyküsünde birleştirir. Bu öykü yaşamı yönetir ama seçici ve düzeltilebilir bir kurmacadır. Savın ilginç tarafı yalnız ne söylediği değildir; doğruysa hangi eski açıklamayı bırakmamız ve hangi yeni soruyu sormamız gerektiğini de değiştirir.

Başarısız sınavdan sonra kişi 'ben matematikten anlamam' hikâyesi kurar; tek olay gelecekteki çalışmayı da etkiler.

Benliğin anlatısal olması her anının uydurma olduğu anlamına gelmez. Hikâye gerçek olayları seçer ve düzenler. Bu sınır, kitabı değersizleştirmez. Tersine, güçlü bir fikri her kapıyı açan sihirli anahtar olmaktan kurtarıp gerçekten işe yaradığı kapılarda kullanmamızı sağlar.

Kendinizle ilgili kesin bir cümlemin hangi karşı örnekleri dışarıda bıraktığını bulun.

Özgürlük bir hayalet değil beceri

Kitap özgürlüğü fizik yasalarından kaçan ruh yerine nedenleri tartma, kurala cevap verme ve uzun vadede davranışı değiştirme kapasitesinde arar. İnsan sosyal ilişkide hesap verebilir bir bütündür. Bu nedenle bölüm, tek başına ezberlenecek sonuç değil, sonraki örnekleri taşıyan bir köprü gibi okunmalıdır.

Piyano öğrencisi parmaklarını fizik yasalarından kurtarmaz; yıllarca çalışarak eskiden yapamadığı seçenekleri gerçek beceriye dönüştürür.

Bu pratik özgürlük, metafizik özgür irade tartışmasının bütün sorularını kapatmaz; fakat hukuk ve yaşam için kullanılabilir ölçü verir. Kitabın yazıldığı tarih, kullanılan dil ve seçilen örnekler de merceğin kenarını oluşturur. Görüntü güçlü olabilir ama bütün dünyayı tek başına kapsamaz.

Özgürlüğünüzü seçenek sayısından çok öğrenme ve kendini düzeltme kapasitesiyle değerlendirin.

SON DURAKLAR · SINIRLAR**18. DURAK****Kitabın en kolay yanlış anlaşılacağı yer**

Gazzaniga beynin önemsiz olduğunu veya özgür iradenin eski biçimiyle kanıtlandığını söylemez. Beyin açıklamasının insan düzeyindeki sorumluluk kavramını otomatik olarak silemeyeceğini, farklı açıklama düzeylerinin birlikte tutulması gerektiğini savunur.

Zihin Bilinci (Who's in Charge?) tek cümlelik bir parola gibi kullanıldığında, yazarın örnekler arasında kurduğu neden zinciri kaybolur. Doğru okuma, iddianın hangi koşullarda çalıştığını ve hangi durumda başka bir açıklamaya ihtiyaç duyduğunu birlikte göstermelidir.

Bu nedenle okur, eserden aklında kalan en güçlü cümleyi seçip hemen ardından iki şey sormalıdır: Yazar bunu hangi sahneyle destekledi ve kitabın kendisi bu cümlenin sınırını nerede çizdi? Michael S. Gazzaniga ile verimli tartışma böyle başlar.

SON DURAKLAR · TARTIŞMA**19. DURAK****Kitap hakkında süren tartışma**

Bölünmüş beyin deneyleri ve yorumcu kavramı sinirbilimin en akılda kalıcı bulguları arasındadır. Yorumcunun kapsamı, ortaya çıkışın özgürlük sorununu ne ölçüde çözdüğü ve sorumluluğun sosyal düzeyde kurulması yoğun biçimde tartışılır.

Bir eserin çok tartışılması başarısız olduğu anlamına gelmez. Zihin Bilinci (Who's in Charge?) için yapılan itirazların bir bölümü kullanılan kanıta, bir bölümü kavramların genişliğine, bir bölümü de yazarın görmediği insan deneyimlerine yönelir.

Zihin Bilinci (Who's in Charge?) için en adil tutum iki uçtan da kaçınmaktır: Kitabı yalnız ünü yüzünden dokunulmaz saymamak ve bazı ayrıntıları eskidi diye açtığı bütün soruları değersizleştirmemek. Eleştiri, metnin nerede hâlâ canlı olduğunu daha iyi gösterir.

SON DURAKLAR · BUGÜN**20. DURAK****Bugünkü hayata taşınan üç soru**

Bu davranış hangi otomatik süreçle başladı? Kişinin kuralı anlama ve kendini düzeltme kapasitesi var mıydı? Beyin verisi hukuki sorunun hangisine gerçekten cevap veriyor?

Bu sorular Zihin Bilinci (Who's in Charge?) için hazırlanmış küçük bir kontrol listesi değil, gündelik hayatı daha dikkatli görmek için bir mercektir. Evde, işte, haber okurken veya bir karar verirken aynı ilişkiyi farklı kılıklarda yakalamaya yardım eder.

Zihin Bilinci (Who's in Charge?) üzerine cevapların hemen gelmemesi bir eksiklik değildir. İyi kitap bazen hazır çözüm vermek yerine yanlış soruyu bıraktırır; insanın daha önce doğal sandığı bir şeyi yeniden görmesini sağlar.

SON DURAKLAR · ÖZ**21. DURAK****Bir cümlede kitabın özü**

Beyinde tek patron yoktur; otomatik ve dağınık sistemler davranışı üretirken yorumcu bir benlik öyküsü kurar, sorumluluk ise bu biyolojik kişinin başka insanlarla kurduğu kural dünyasında anlam kazanır.

Akılda kalacak son görüntü, iki yarımküreden çıkan yüzlerce renkli dişlinin ortak bir insan silueti ve şehir trafik ağına dönüşmesidir. Bu görüntü kitabın bütün ayrıntılarının yerini tutmaz; fakat ana soruya geri dönmek istediğinizde güvenilir bir işaret levhası olur.

Zihin Bilinci (Who's in Charge?) adlı özgün eseri okumak, burada özetlenen yolun ayrıntılarını, ritmini ve yazarın kendi sesini görmenin tek yoludur. Bu rehberin görevi kapıyı kapatmak değil, kapının ardında neden ilginç bir oda bulunduğunu göstermektir.

KAYNAKLAR VE KAPSAM

Neye dayandık, nerede durduk?

[1] Cleveland Public Library - Who's in Charge? contents

[2] Hachette - Who's in Charge?

TELİF VE SORUMLULUK NOTU

Bu çalışma eğitim ve araştırma amacıyla hazırlanmış özgün bir özet ve yorum rehberidir. Kitabın cümlelerini yeniden üretmez ve özgün eserin yerini tutmaz. Sağlık ve psikoloji başlıkları genel bilgi verir; tanı, tedavi veya kişiye özel profesyonel öneri değildir.

SON CÜMLE

Zihin Bilinci (Who's in Charge?) adlı özgün eseri okumak, burada özetlenen yolun ayrıntılarını, ritmini ve yazarın kendi sesini görmenin tek yoludur. Bu rehberin görevi kapıyı kapatmak değil, kapının ardında neden ilginç bir oda bulunduğunu göstermektir.